Kestävän matkailun suunnitelma /Levi ja Kittilä

Vastuullinen infrastruktuuri 15.8.2022

Työpajayhteenveto

Taustaa ja tavoitteita

- Kestävän matkailun suunnitelma Leville ja Kittilälle osana Kasvua kestävästä matkailusta –hanketta
  - FCG valittu toteuttajaksi
- Keskeisiä elementtejä suunnitelmassa
  - Hiilijalanjäljen pienentäminen
  - STF-ohjelmasta raamit
  - Kunnan, yrittäjien ja alueorganisaation yhteinen asia
  - Päivittäinen asia, hankkeesta pohja ponnistaa -> entistä määrätietoisempi kestävyys toiminnassa

FCG

Koko työmme sisältö ja suoritustapa

- Selkeä suunnitelma kestävän ja vähähiilisen matkailun edistämiseksi
- Sitoutuneet toimijat ja siiloja rikkova ekosysteemi
- Maksimoi hyödyt ja minimoi haitat ennakoivasti
- Viestii teoista asiakkaille ja sidosryhmille
- Lisää uudistumista, kasvua ja kilpailukykyä

FCG

Koko työn prosessi ja työvaiheet

NYKYTILA-ANALYYSI

- Tunnistetaan ekosysteemin toimijat ja näiden roolit (ekosysteemikuvaus)
- Kartoitetaan ja analysoidaan toimintaympäristön, kestävyyden ja vihreän siirtymän reunaehdot ja mahdollisuudet
- Benchmarkataan ja kuvataan onnistuneita vastuullisen ja kestävän matkailun alueita niiden käytäntöjä (EU/globaali)
- Kutsutaan verkosto koolle ja käynnistetään sen sitouttaminen

TEEMOJEN TYÖSTÄMINEN

- Työstetään kestävyyden kolmen otsikon (taloudellinen, ekologinen ja sosiokulttuurinen) alla keskeisiä kehittämisteemoja
- Koostetaan teemoista tiiviitä infopaketteja ja nostetaan esille hyviä benchmark-esimerkkejä
- Määritellään verkoston kanssa teemoittaiset tavoitetasot sekä soveltuvat kestävyyden indikaattorit
- Määritellään keskeiset kehittämistoimet tavoitteen saavuttamiseksi (kunta, yritykset, 3. sektori, tki-toimijat)
- Innovoidaan toimijoiden kanssa vähähiilisiä tuotteita ja palveluita

VERKOSTON PELISÄÄNNÖT

- Laaditaan yhdessä verkoston toimijoiden kanssa yhteiset toimintatavat ja pelisäännöt
- Sitoutetaan toimijat kestävän matkailun edistämiseen
- Otetaan kantaa myös siihen, miten kestävyydestä kerrotaan asiakkaille (linkitys erikseen tekeillä oleviin vastuullisuusviestintäkonseptiin ja -suunnitelmaan)

KEHITTÄMISSUUNNITELMAN KOKOAMINEN

- Kootaan ja visualisoidaan suunnitelma, johon sisältyy mm.
  - Konkreettinen, aikataulutettu ja vastuutettu toimenpidesuunnitelma
  - Tiekartta (havainnollistaa keskeiset virstanpylväät)
  - Vihreän siirtymän rahoitusmahdollisuudet

Työpaja I: VERKOSTO KOOLLE! 7.6.2022

Työpaja II: VASTUULLINEN INFRASTRUKTUURI 15.8.2022

Työpaja III: VASTUULLINEN TUOTEKEHITYS JA PALVELUT 16.8.2022

Kestävän matkailun (innovaatio) leiri – KAIKKI IRTI KESTÄVYYDESTÄ! Työpajojen tuotosten tarkenta-minen. 30.8.2022 (1. leiripäivä)

Työpaja IV: KESTÄVYYS ON YHTEINEN ASIA! Paikallisuusteeman työstäminen ja toimenpidesuunnitelma. 9.9.2022

Loppuseminaari Kipinäpäivillä KESTÄVYYDEN KIPINÄ EI SAMMU! 21.10.2022

Kehittämisen lähtökohdat ja tahtotila	Linjaukset ja kehittämistoimet	Yhteistyön tiivistyminen	Yhteinen suunnitelma
Touko-kesäkuu	Touko-syyskuu	Elo-syyskuu	Suunnitelma valmis 31.10. mennessä

FCG

Kestävä matkailu

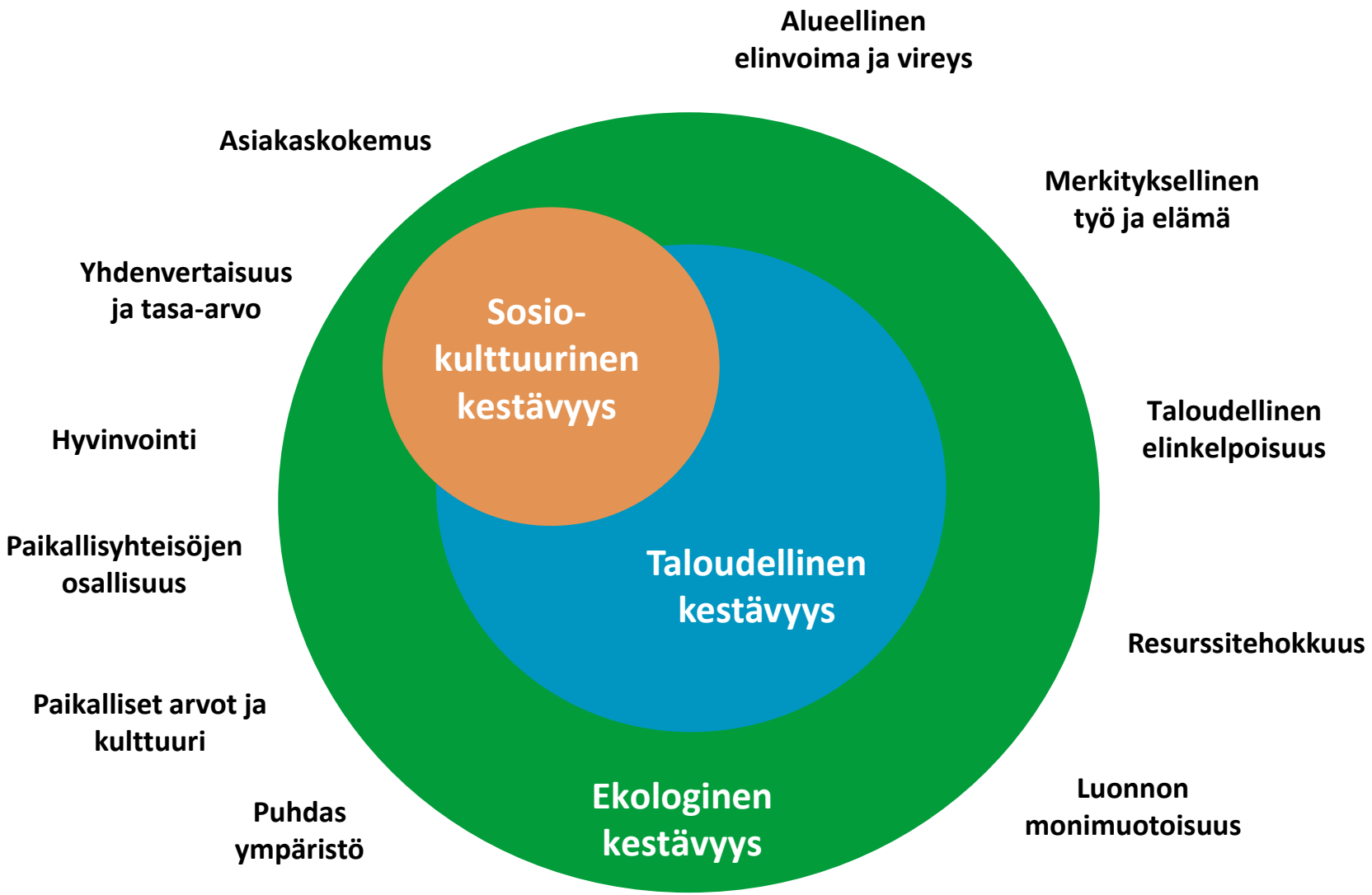

Kestävän matkailun indikaattorit

- Kohteen hallinnointi
- Taloudellinen arvo
- Sosiaalinen & kulttuurinen vaikuttavuus
- Ympäristövaikutukset

(Visit Finland)

FCG

Kestävän matkailun ekosysteemi

- TURVALLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ
- KESTÄVÄ SUUNNITTELU
- ILMASTOKESTÄVÄ KAAVOITUS
- LUOTETTAVA VALVONTA
- VASTUULLISET HANKINTAKETJUT
- LAADUKAS KOULUTUS
- LÄPINÄKYVYYS, VIESTINTÄ
- AJANKOHTAINEN TUTKIMUS
- SUJUVAT SIIRTYMÄT JA LOGISTIIKKA
- LUONTOARVOJEN SÄILYMINEN
- YHTEISTYÖ
- INNOVAATIOT

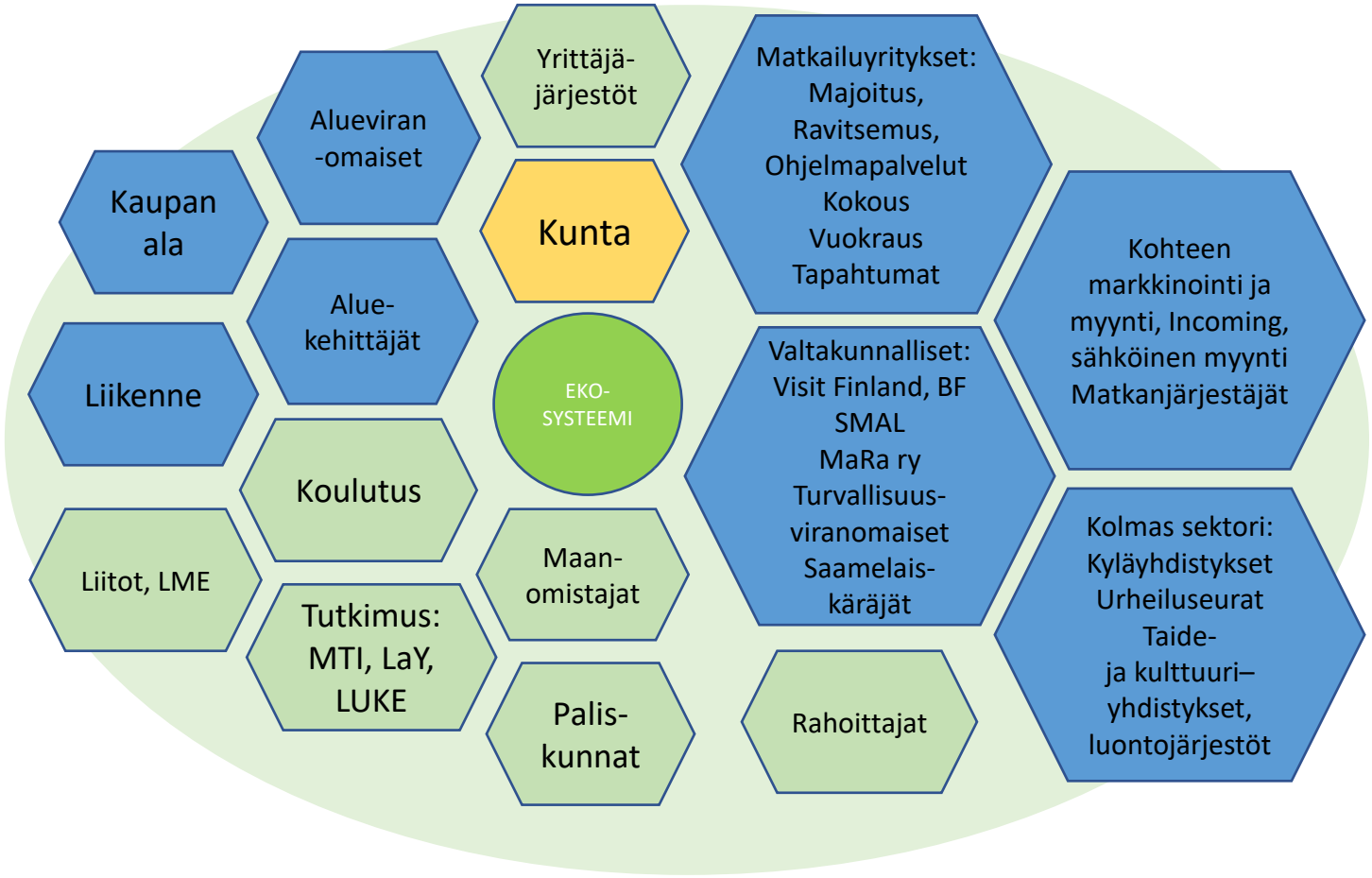

- KANNATTAVA LIIKETOIIMINTA
- YHTEISKUNTAVASTUU
- OIKEUDENMUKAISET SOPIMUKSET
- LAADUKKAAT PALVELUT
- PAIKALLISTUOTANTO
- TYÖPAIKAT
- KULTTUURIN KUNNIOITUS
- AITOUS, LAATU
- TOTUUDENMUKAINEN MARKKINOINTI
- KYBERTURVALLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ
- TOIMIVA ARKI
- VASTUULLISEN TOIMINTATAVAN RAHOITUS

Mitä eri tahot odottavat? Mitä ne tuovat?

FCG

Mitä edelläkävijät tekevät nyt?

ECOVILLAGE Govardhan, Intia

- Govardhan EcoVillage - GEV

- Govardhan Village, palkittu konferenssi- ja koulutuskeskus sekä joogamatkailupalveluiden tuottaja, toimii 40 hehtaarin alueella ja on panostanut omavaraisuuteen ja teknologiaan.
- 50 000 matkailijaa vuosittain
- Govardhanissa on tehty huomattavia panostuksia päästöjen välttämiseksi rakennus- ja käyttövaiheessa. Nollapäästöihin on päästy mm.
- Aurinkopaneelit tuottavat 184 800 yksikköä sähköä vuosittain.
- Biokaasulaitos muuntaa lehmänlannan ja muun märän jätteen.
- Pyrolyysilaitos jalostaa muovijätteen dieselöljyksi (18,720L/V)
- Maaperän bioteknologialaitokset jalostavat jäteveden harmaaksi vedeksi, jota käytetään kasteluun.
- Rakennukset on rakennettu puristetuista stabiloiduista maapalikoista (DSEB). Vaikka tyypillinen tiiliseinä vie 75 MJ energiaa, CSEB-seinä Govardhanissa vain 0.275 MJ; kaikki materiaalit hankitaan 100 km:n säteellä liikenteen hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi.

FCG

Kestävän ja vastuullisen infran kehittämisessä ei haluta jäädä perustasolle, vaan nyt etsitään rohkeasti keinoja nostaa kestävyys erottuvaksi kilpailutekijäksi.

- **Työpajassa käsitellään teemoina:**
- **ENERGIA, MAANKÄYTTÖ JA RAKENTAMINEN, LIIKKUMINEN JA SAAVUTETTAVUUS**
- **Keskustelemme mm. seuraavista aiheista:**
- Miten huomioimme kestävyyden ja miten uudistumme edelläkävijöiksi
- maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa?
- kestävän liikkumisen edistäjänä?
- alueellisissa energia-, jätehuolto- ja vesiratkaisuissa?
- rakennusinvestoinneissa ja niiden toteuttamisessa?

- Miksi kannattaa panostaa innovatiivisiin hankintoihin tai toimijoiden hankintayhteistyöhön?

PUUTTUUKO TEEMOISTA JOTAIN?
MITÄ TEHDÄÄN JO?
MIKÄ ON SEURAAVA ASKEL JOS HALUAMME OLLA EDELLÄKÄVIJÖITÄ?
KÄYTTÖÖNOTTOTAVAT?

FCG

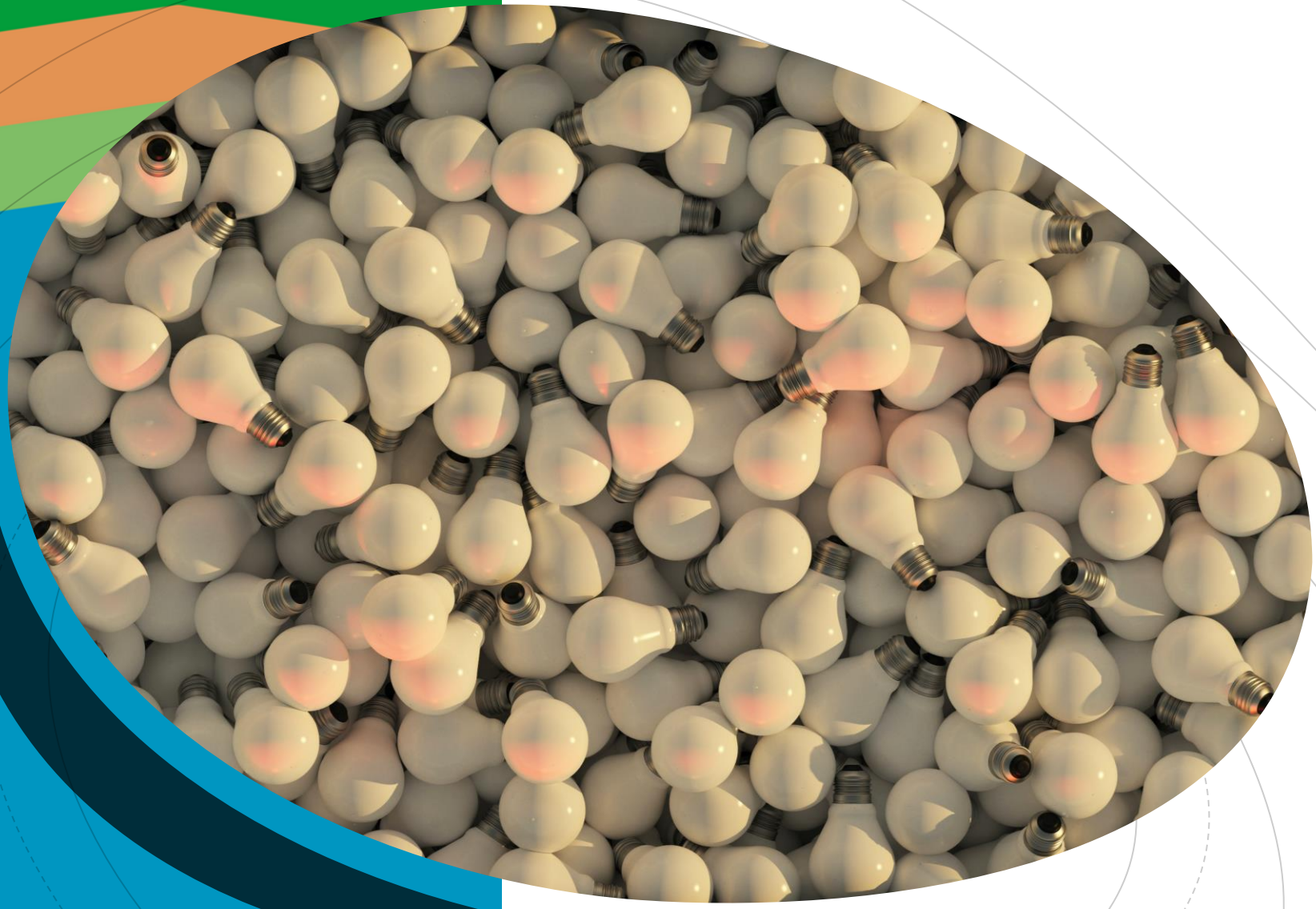

ENERGIA

YHTEISEN KESKUSTELUN YHTEENVETO

FCG

Uusiutuvan energian käyttö

Esimerkkejä keskustelun pohjaksi:

- Kaukolämmön ekologinen tuotanto
- Uusiutuvan energian tukimuodot kotitalouksille ja yrityksille
- Aluekohtaiset uusiutuvan energian ratkaisut taajaman ulkopuolella
- Tuulivoiman käyttöönotto
- Aurinkovoiman käyttöönotto
- Maalämmön käyttöönotto

- Uusiutuvan energian saanti haasteellista.
- Tuulivoimassa paljon kysymysmerkkejä. Hankkeet päätöksenteossa keskusteluttaneet. Mitä mieltä yritykset?
- Jokea ei voi valjastaa.
- Aurinkovoimaa saadaan jonkun verran kuukausina 5-8, maalämpöä saadaan myös jonkin verran
- **Biopuoli: poronlanta, huskyt, hotellien keittiöt**
- Sidosryhmien näkökulma: omavaraisuuteen pitkä matka
- Vuokratalot: lämmitys kaukolämpönä, lämmöntuottaja ratkaisee (määritelty ympäristöluvassa)
- Sähkölämmityskohteissa asukas ostaa itse sähkön
- Uusi ilmastolaki ja sen uudistus (syyskuun 2. viikolla eduskunnassa) -> Kunnille velvollisuus laatia keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma, joka päivitettävä valtuustokausittain. Tulee velvoite tiettyihin toimiin. Miniminä tulee olemaan kansallinen tavoite.
  - 2024 valtion rahoituksen haku, 2025 suunnitelman laadinta, valtuuston kannanotot energia-asioihin
  - SYKE: kansallinen tietokanta, raportointi sinne pakolliseksi
  - Yrityksiin ei vaikuta (kunta ei voi pakottaa)

-> Energiaomavaraisuus ykkösasia

-> Info ja kannustaminen uusiutuvan energian käyttöön, tietoisuuden lisääminen

-> Tietopaketti energiasta

-> Elinkaariajattelun omaksumisessa tukea yrityksille

- **Aurinkovoima yksityisille mökinomistajille + uudisrakentamiseen**
- Onko ollut keskustelua **yhteisöllisistä ratkaisuista** -> ei vielä energiapuolella, mutta jätehuollossa.
- Ei täyttä ymmärrystä, mikä on **aurinkovoiman todellisuus**, iso asia.
- Matkailu – luonto – kaivosteollisuus yhdistetty, tuulivoima ei samalla logiikalla mahdoton ajatus
- Biokaasutuksessa katse kääntyy vesilaitokselle, ollut hankkeita ja nytkin on käynnissä. Ongelmana pohjoinen sijainti – energia menee lietteen lämmittämiseen ja rakennuksen ylläpitoon ja lämmitykseen -> jätevesiliete +-0.
- Menossa hanke Sodankylän kanssa: pohjoisten vesilaitosten lietteiden käsittely. Pientä taloudellista mahdollisuutta: Sodankylässä Suomen pohjoisin päästökaupan piirissä oleva lämpölaitos. Vaatisi stabiilin ja tehokkaan rakenteen, lietteessä ongelmana että kapasiteetti kasvaa eikä mitään tule ulos.
- Tavalliset henkilöt eivät välttämättä tiedä mahdollisuuksista ja miten ne ovat pohjoisessa hyödynnettävissä..
- Lapin liiton **tuulivoimaselvitys** menossa, palvelee maakuntakaavoitusta. Kittilä ja Levi mukana, pl. saamelaisalueet
  - Tunnistetaan isot alueet (vähintään 10 voimalaa, muut kunnan asia)
  - Aluekohtaiset ratkaisut: energiantarve suhteessa investointiin. Kaukolämpöjärjestelmät usein törmäävät taajaman ulkopuolella tehokkuusongelmiin**. Hajautetut hybridijärjestelmät + varajärjestelmät -> mahdollisuus toteuttaa esim. tonttikokonaisuuksittain**.
- Maalämpö haasteellinen pohjavesialueella -> edellytetään ELY:n lausuntoa ja AVI:n lupaa (lupamenettely aikaavievä ja kallis)

FCG

Energiatehokkuuden parantaminen

Esimerkkejä keskustelun pohjaksi:

- Standardilämpötilojen käyttö
- Kiinteistöjen energiatehokkuus (myös vanhempien rakennusten peruskorjaus)
- Hukkalämmön hyötykäyttö
- Varavoima
- Energiankulutuksen seuranta
- Energiatehokas ja älykäs ulkovalaistus

- Vanhanmallisia lamppuja vaihdetaan uusiin. Ratkaisut riippuvat tehojen riittävyydestä, tapauskohtaisuus.
- Voimalaitoksen valaistuksen uusimisesta jotain säästöä tulossa.
- **Kiinteistökohtainen energiankäytön seuranta.**
- **Hiilijalanjäljen laskentaa** tehty joissain yrityksissä. Onko tehty mökkeihin? Jatkossa vaadekin STF:ssä.
    - Tehty eri kohteissa - paljon uutta asiaa, vaatii perehtymistä. Apua ja koulutusta hyvin tarjolla.
    - Olemassa opas vähähiiliseen loma-asumiseen.
- Kiinteistöjen energiatehokkuus – maalämmöksi muuttaminen, onko **tukipaketteja**? -> Siitäkin infoa
- Haaste: loma-asuntojen käyttöaste tyypillisesti 30 %.
- Vesilaitos: Menossa olevalla sähkö- ja automaatiopuolen uusimisella isot säästöt

FCG

Veden säästö

Esimerkkejä keskustelun pohjaksi:

- Kiinteistöjen vedenkulutusta rajoittavat kalusteet ja laitteet
- Lämpimän veden käytön vähentäminen
- Majoitus: pyykin määrän vähentäminen
- Vedenkulutuksen mittaus
- Harmaan veden käyttö

- Vesiyhtiön tavoitteena lisätä myyntiä, hukkaveden käytöllä asiakkaalle suurempi merkitys
  - 2023 viimeistään käynnistetään etäluettavien mittareiden asennus (voi seurata oman mobiilisovelluksen kautta) -> yrittäjille ja kiinteistöille hyvä työkalu. Muutama vuosi menee kokonaisuuden rakentamiseen.
  - Kaavoitetulla alueella ei käytännössä harmaata vettä, koskee haja-asutusta.
- Ski Resort
  - Lumetusvesi joesta
  - Seurataan kulutusta asiakaskohtaisesti

FCG

Ekotietoisuuden lisääminen

Esimerkkejä keskustelun pohjaksi:

- Sähköenergian alkuperän viestintä
- Viestintä matkailijoille
- Viestintä henkilökunnalle
- Matkailutoimijoiden henkilökunnan koulutus lajitteluun, energiansäästöön ja asiakkaan ohjeistamiseen
- Ilmanlaadun mittaus

- Ilmatieteen laitoksen mittausasemat, yksi piste Kittilän puolella.
  - Samaa ilmaa kuin Muoniossa (paitsi inversio-ilmiö: Levin keskustassa tiettyinä vuodenaikoina savukaasuja ilmassa).
  - Parkkihallit olennaisimpia mittaamisen suhteen, muuten ei liikennettä merkittävästi.
  - **”Rakennetun maailman puhtainta ilmaa”**
- Green Key- sertifioinnin painotukset: **viestintä ja koulutus toimijoille ja henkilöstölle**
- **Sähköinen mökkikansio** ollut hyvä kestävyysviestintäkanava. Myös **laiteohjeisiin voi lisätä vastuullisuusohjeita**.
- **Kulutuksen (vesi, sähkö, ...) kustannusten kohdistaminen yöpyjälle yhdessä loppulaskun yhteydessä** voisi olla yksi vaihtoehdoista (mutta mm. digiloikka tarvitaan).

FCG

Jätteen vähentäminen ja lajittelu

Esimerkkejä keskustelun pohjaksi:

- Lajittelupisteiden määrän lisääminen ja toiminnan laatu
- Biojätteen keräily-yhteistyö/-hankinta
- Paikalliset kierrätysratkaisut
- Vaarallisen ja SER-jätteen keräys
- Toimistopaperin käytön minimointi
- Kertakäyttöisistä astioista luopuminen matkailuyrityksissä ja tapahtumissa
- Ympäristömerkityt pesuaineet ja paperit normiksi
- Jätemäärien seuranta

- Jätehuolto -> ollut lähinnä keskustelevaa
- **Muovi- ja biojäte – mihin saadaan**? Helpompi järjestää kun tiedetään, muuten yrityksille
- Kiertotalous ja alustatalous
- Lakimuutokset yritysten näkökulmasta -> velvoitteita (erilliskeräysvelvoite 10/22, pl. biojäte). Biokaasutuslaitos Tornioon ilmeisesti toteutumassa. Rovaniemi kiinnostunut kehittämään kaasutusta (sijainti olisi loogisempi). **Olisiko jokin paikallinen yritys kiinnostunut kompostoinnista?**
- Paikallisia kierrätysratkaisuja mietitty työpajan kanssa (esim. käyttökelpoiset vaatteet käsityöpajoihin ennen Paimioon kuljetusta)
- Sodankylässä SER-työpaja, mietitty yhteistyötä (selvityksen alla). SER-jätteessä usein terveydelle haitallisia aineita, koulutusta tarvitaan.

FCG

MAANKÄYTTÖ JA RAKENTAMINEN

YHTEISEN KESKUSTELUN YHTEENVETO

FCG

Maankäyttö, kaavoitus, rakentaminen

Esimerkkejä keskustelun pohjaksi:

Maankäyttö

- Matkailun maankäytön suunnitelmallisuus
- Maankäytön suunnittelu olemassa olevien rakenteiden päälle
- Täydennysrakentaminen
- Tilavaraukset alueelliselle uusiutuvan energian tuotannolle
- Lajien elinolosuhteiden turvaaminen
- Maa-aineisten kestävä käyttö
- Alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat
- Ympäristövaikutusten mittaaminen ja johtaminen
- Maaston kantokyky/kuluminen
- Maiseman monimuotoisuus

Kaavoitus

- Alueelliset energiaratkaisut
- Maisema- ja viherrakenteen hyödyntäminen
- Erilaisten ihmisryhmien tarpeiden huomioiminen
- Viheralueet
- Rakennusten sijoittaminen auringon keräämisen mahdollistavalla tavalla
- Aurinkoisuus ja tuulensuunta analyysit
- Hiilinielujen tunnistaminen ja suojelu
- Hiilinielujen lisääminen ja päästökompensointi
- Osallistava suunnittelu (yritykset, asukkaat, matkailijat)

Rakentaminen

- Vähähiilinen rakentaminen: elinkaariajattelu rakennusmateriaalien valinnasta alkaen
- Kestävyyttä korostavat rakentamistapaohjeet
- Kestävät hankinnat, kiertotaloushankinnat, Vastuulliset materiaalihankintaketjut
- Rakennusjätteen kierrätys
- Rakennusten päästötietojen seuranta
- Puurakentaminen
- Matalaenergiarakentaminen
- Luovuutta tukevat ympäristöt
- Rakennetun kulttuuriperinnön säilyttäminen
- Kierrätysmateriaalien hyödyntäminen
- Rivi- ja kerrostalo yhdistelmän erillistalojen sijaan
- Tiedonjakaminen rakentamisen ilmastovaikutuksista ja ohjaus
- Turvallisuus, esteettömyys

FCG

Maankäyttö, kaavoitus, rakentaminen

- Paljon yksityistäkin maata sekä Metsähallituksen maita mm. Taalovaaralla
- *Suunnitelmallisuus ja ohjauskeinot?*
  - Pyrkimyksenä **kehittäminen kokonaisuutena, ei satelliitteja**
  - **Olemassa olevaan infraan tukeutuminen**
  - Reitistöjen puolella maaston kantokyvyn turvaaminen ja kulumisen estäminen, kaavassa huomioiminen valmiiksi
- **Pysyvän ja matkailuasumisen yhdistäminen** (hybridikaava); tarvetta pysyville asunnoille koko ajan (nyt tontit käytännössä yhdessä paikassa)
- Strateginen näkemys: **koko kunnan strateginen yleiskaava tai rakennusmalli**
- **Autottomuus ja kävelyn edistäminen** (mietitty jo keskustan osalta)

Maa-ainesten käyttö ja kierrätys?

- Muistettava, että Levi on GTK:n luokittelema raskasmetalli/arseenialue, paikallisesti korkeitakin pitoisuuksia, maa-ainesten jatkokäyttö ei aina järkevää tai pima-asetuksen mukaisia. Tapauskohtaisesti ohjeistetaan urakoitsijoita.
- Jos neitseellisellä alueella korkeita pitoisuuksia, ei siirretä vaan tuodaan muualta ainesta päälle. Tai sijoitetaan alueelle, jossa jatkokäyttö mahdollista. Turvallisuus ja terveys keskeistä.
- ELY ottaa usein kantaa kaavoitusasioihin ja varmistavat uhanalaisten lajien esiintymät ym.

- Vaikuttaminen **rakennusmateriaaleihin**
- Energiatehokkuus mukaan
- Alueelliset energiaratkaisut -> **riittävän tiiviin ympäristön suunnittelu**
- **Palveluiden sijoittaminen**, kävelyetäisyys majoituspaikoista
- Metsähallituksen kanssa tulevaisuuden kaavoituksen suunnittelua -> **millaista loma-asumista tulevaisuudessa halutaan** (mökki- vai huoneistoasutusta). Keskustelutilaisuus alueen toimijoille 26.9. Levillä
- **Hiilivarasto vs. hiilinielu** (muutos; metsäpinta-ala vaikuttaa, samoin rakentamisvaiheen toimet), tärkeä erottaa

- **Rakentamistapaohjeiden päivittäminen uusilla mahdollisuuksilla**
- **Rakennetun ympäristön laatukäsikirjasta** ideoita sisällön laajentamiseen, toivotaan käyttöönottoa ja päivittämistä
- Kittilässä merkittävä **luonnonkivipotentiaali**
  - Kromimarmori
  - Graniitti jne.
  - Aiemmat kivifirman kokeilut tyssänneet yksityiseen maanomistukseen (hintakysymys)
- **Materiaali-innovaatiot**

FCG

LIIKKUMINEN, SAAVUTETTAVUUS

YHTEISEN KESKUSTELUN YHTEENVETO

FCG

Liikkuminen, saavutettavuus, logistiikka

Esimerkkejä keskustelun pohjaksi:

- Julkisten matkaketjujen toimivuus
- Valtakunnallinen vaikuttaminen
- Paikallisliikenteen vuorojen lisääminen
- Yhteiskäyttöautot kohteessa
- Lähiliikenteen pilotit ja kokeilut
- Liikkumismäärien seuranta
- Liikennesuoritteiden vähentäminen (esim. etätyön tukeminen, joustava kutsuliikenne ja kyytien jakaminen)
- Jalankulkumahdollisuuksien parantaminen, päästötön liikkuminen, potkurit, potkulaudat
- Kimppakyytimahdollisuuksien lisääminen
- Moottoroitujen aktiviteettien päästöjen vähentäminen
- Kompensaatiomahdollisuus matkailijalle
- Esteettömät reitistöt
- Asiakkaan informoiminen julkisesta liikenteestä
- Lentoliikenteen sähköistymiskehitys
- Hiilineutraalit työkoneet
- Monikäyttöiset matkailu/liikuntareitit
- Tienvarsien levähdyspaikkojen määrä, palvelut ja siisteys
- Materiaalikuljetusten logistiikkakeskus
- Logistiikkapäästöjen vähentäminen

- Käynnissä kolme hanketta (lisäksi kunta satsaa pyöräilyreitteihin):
  - Tunturi-Lapin kestävän liikkumisen strategia (rahoitus Traficomilta, alkanut kesällä Swecon toimesta)
  - Kestävän liikkumisen palvelut yliopiston kanssa, jatkuu vielä tämän vuoden
  - Kohti kestävää saavutettavuutta, saatu Lapin liiton rahoitus
    - Lentoliikenne (ei vain perinteisesti, uudet teknologiat)
    - MTI:n työpaketti: maanpäälliset matkaketjut
- **Reitistöt**:
  - Kestävä kehitys (peittoisuus ym.) otettu huomioon. Pyöräily, patikointi, talvella hiihto. Yhteiskäytön tukeminen.
  - Toisaalta yhteiskäyttöreiteistä halutaan irti, esim. pyöräilijät haluavat omansa.
- **Pysäköintiratkaisujen** miettiminen - tehdäänkö uutta parkkihallia ym.
  - Tunturialueilla parkkitilaa valtavasti, viestintäasia tämäkin, esim. West – hoksaamaton alue
  - Haaste: uusi hissi ja rinne tulossa
- **Yhteiskäyttöautoidean** kehittely
  - Esim. Ski Resortilla kalustoa työn tekemiseen, mutta ei yhteiskäyttöön työajan ulkopuolella
- Iso merkitys: **mökkialueiden saavutettavuus ja kannustaminen ekologisiin välineisiin** (alueellisesti käytössä tai liiketoiminnallisesti ratkaistu). Samoin myös **tunturien saavutettavuus** (otettu huomioon nykyisissäkin hankkeissa). Yhdyspeitteen laskeminen.
- Kestävän liikkumisen strategiassa painotus erityisesti **asiointiin** + **puuttuvien pätkien tunnistamiseen**

FCG

Työpajassa esille nousseita linkkejä

- Tervetuloa Kestävän matkailun leirille Jerikselle 30.-31.8.2022! | Kideve
- Lapin tuulivoimaselvitys 2022 -hanke - Lapin liitto
- Asiantuntijoiden apua lappilaisten kuntien ilmastotyön vauhdittamiseen - Lapin liitto
- Lapland Stone - Lapin luonnonkivi
- Vastuullisuus ja kestävä matkailu Keski-Suomessa – HimosLomat
- Opas-vähähiiliseen-loma-asuntoon_Pyhä-Luosto2.pdf (lapinliitto.fi)
- Rakennetun ympäristön laatukäsikirja | Kideve
- Tunturi-Lappiin 60 000 euroa tukea kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen taajamissa ja matkailualueilla | Yle Uutiset
- Kestävän liikkumisen palveluiden ekosysteemi (arcticmaas.fi)
- Kohti kestävää saavutettavuutta -hanke: https://www.eura2014.fi/rrtiepa/projekti.php?projektikoodi=A78735

FCG